

Het hoger onderwijs verandert in rap tempo. Vernieuwingen als competentiegericht onderwijs hebben verstaande consequenties, ook voor de huisvesting. Hoeveel en wat voor ruimte heeft een ROC, hogeschool of universiteit nodig? Adviesbureau PRC heeft hiervoor verschillende (reken)modellen. Maar, zeggen Hans Ditters en Martijn Leusink van PRC: “met alleen een rekenmodel red je het niet”.

Het PRC-perspectief op ruimtebehoefte in het onderwijs

Rekenmodel maakt school

Steeds meer onderwijsinstellingen worden gedwongen na te denken over hun huisvesting. Tot pakweg de jaren negentig was het eenvoudig: een hogeschool of universiteit had collegezalen, klaslokalen en onderkomens voor docenten en medewerkers.

Het ministerie droeg er zorg voor. Maar nu zijn de onderwijsinstellingen zelf verantwoordelijk voor hun huisvesting. En ontwikkelingen als competentiegericht onderwijs, zelfstandige leren en projectonderwijs zorgden (en zorgen) ervoor dat vraag en aanbod niet meer op elkaar aansluiten.

Logica

In het hoofdkantoor van PRC in Bodegraven zitten Ditters en Leusink klaar; een aantal boekwerken op tafel. In de boeken veel rekentabellen met trefwoorden als 'ruimtecategorieën', 'gebruiksfactoren' en 'reële ruimtebehoefte'. Bladzijde na bladzijde, voorzien van spreadsheets met getallen en percentages. Voor een leek abracada-

er lag al een voorlopig ontwerp voor nieuwbouw. En dat is natuurlijk raar als je nog niet zeker weet wat je wilt.”

Met het rekenmodel in de hand ging PRC aan de slag met het bepalen van de kwantiteit: hoeveel meters waren er nu echt nodig?

Er vonden gesprekken plaats met docenten en medewerkers, en er werden prognoses gemaakt van het aantal studenten dat de komende jaren de hogeschool gaat bezoeken.

“Met hún kennis van het onderwijs en ónze kennis van ruimtebehoefte konden we komen tot invulling van het model.” En wat kwam daar uit? Toen alle tabellen en spreadsheets waren ingevuld, bleek er een ruimtebehoefte van 12.000 vierkante meter.

“Maar als je goed kijkt”, zegt Ditters, terwijl hij in de rapporten wijst, “zie je dat de ruimtebehoefte veel kleiner is, dan wanneer de oorspronkelijke overheidsnormen waren gebruikt. Ons aangepaste model is dus veel zuiverder.

Kwaliteit

De kwantitatieve berekening was de eerste van twee stappen. Want tegelijk - zo zeggen Ditters en Leusink - werk je aan een analyse van de kwaliteit van het gebouw en de ruimten, en kom je met voorstellen voor verbetering ervan. De weerslag daarvan staat in het tweede deel van de rapporten-op-tafel. Met kleurige matrixen, veel artist impressions en stroomschema's.

Hoe moet de school er van binnen eigenlijk uitzien? Dat was één van de kernvragen van een aantal workshops, die de PRC'ers met de docenten van elk van de studierichtingen van de hogeschool hielden. Wie moet waar zitten? Wat voor ruimte hoort daarbij? Wie moeten er bij elkaar zitten?

“Dat leverde een groot aantal voorstellen op aan de hand van trefwoorden als 'kleurrijk', 'transparent', 'warm', 'groen'. Het betrekken van de studenten hierbij vinden wij belangrijk. Omdat dit lastig bleek te organiseren, moest een aantal docenten zich als student

“Met hún kennis van het onderwijs en ónze kennis van ruimtebehoefte konden we komen tot invulling van het model.”

bra, Ditters en Leusink zien de logica. En dat is niet verwonderlijk, want ze kijken naar een concrete uitwerking van een analyse die ze gemaakt hebben voor een niet-met-name-te-noemen-hogeschool. Die moest vanwege groei uitbreiden, maar men was het nog niet eens over de omvang van de nieuwbouw: er werd gesproken over 8.000 of 12.000 vierkante meter. Aan PRC de vraag een huisvestingsanalyse te maken.

Leusink: “We moesten zowel kwalitatief als kwantitatief vaststellen wat de behoeftes waren. Een klein probleem:

Dat de school twijfelde tussen 8.000 of 12.000 vierkante meter, was niet gebaseerd op onderzoek, maar op inschattingen. Onhandig en lastig, want hoe kom je dan tot een besluit en draagvlak in je organisatie?”

Gemiddeld genomen bleek er uit het PRC-model tweederde minder ruimte nodig. “En dat geldt niet alleen voor deze instelling. We hebben natuurlijk veel meer projecten in het hoger onderwijs gedaan. En elke keer weer blijkt dat we de behoefte veel preciezer kunnen bepalen.”

voordoen in een workshop waarin we wilden bepalen hoe de indeling van de ruimte optimaal gemaakt kon worden voor de studenten. En het aardige was: het leverde andere inzichten op. Dat er meer lucht en licht in de school moest komen, met lounche-achtige voorzieningen, ontmoetingsruimtes en bijpraat-plekken”, aldus Leusink. Het uiteindelijke voorstel omvat onder andere een zogeheten centrale onderwijsboulevard, waaraan alle voorzieningen (van stilteruimte en grand café tot studentenvereniging en vacaturebank) gemakkelijk vindbaar en bereik

26

baar zijn. Er is een grote variëteit aan ruimtes ingepland, waarbij docenten en studenten elkaar altijd gemakkelijk moeten kunnen vinden. De impressies in het boekwerk laten een groot verschil zien met foto's van de bestaande situatie - achterin het boek ter illustratie opgenomen. Die foto's laten nog lange gangen zien, met aan weerszijden kamers, donkere trappenhuizen en ouderwetse, weinig inspirerende kantoortuinen.

De PRC-aanpak is ook goed te gebruiken voor een bepaald deel van de huisvesting, zeggen Ditters en Leusink. "Zo heeft PRC voor een universiteit de behoefte aan kantooruimte kwalitatief en kwantitatief doorgelicht. Het ontwikkelde functionele ruimtemodel heeft de universiteit nu tot haar beschikking. Elke twee jaar wil de opdrachtgever de kwantitatieve behoefte bepalen om daarmee knelpunten in de huisvesting vast te stellen."

Bijdrage

Op basis van de analyse en voorstellen van PRC gaat ook het bestaande gebouw van de hogeschool op de schop. "De architect heeft laten weten dat onze input een belangrijke bijdrage heeft geleverd bij het maken van het

moet je voor zo'n aangename omgeving zorgen. Alleen met ons model kom je er dus niet. Het is een goed hulpmiddel. En het triggert, omdat het veel scherper je behoefte vaststelt. Maar hoe ga je de ruimtes indelen? Wat zijn de wensen van de organisatie? Dat moet je ook nog allemaal analyseren. Het gaat om een integrale aanpak van kwaliteit en kwantiteit." ❖

Ruimtebehoefte

PRC is al jarenlang actief als adviseur in de wereld van de onderwijshuisvesting. Het bedrijf heeft rekenmodellen ontwikkeld voor de ruimtebehoefte van onderwijsinstellingen. De modellen zijn 'doorontwikkelde' versies van eerdere rekenmethoden van de overheid of geheel nieuw van opzet. De modellen zijn toekomstgericht en bieden maatwerk.

“Veel instellingen denken te weinig na over hun huisvesting.”

definitieve ontwerp van de nieuwbouw", zegt Ditters. "Het uiteindelijke plan is duurder dan de plannen die er eerst lagen. Dat wil zeggen: op korte termijn. Op langere termijn is de school goedkoper uit: we hebben fundamenteel nagedacht over de toekomst van dit gebouw." Begin 2008 wordt er met de bouw gestart.

Veel instellingen, zo merken Ditters en Leusink telkens weer, denken te weinig na over hun huisvesting. "Ik ben van mening dat je overal kunt studeren, zolang er maar sprake is van een aangename omgeving", zegt Ditters. "Dus

Links: Hans Ditters, rechts: Martijn Leusink
(beide senior adviseur marktgroep Onderwijs)

